

5. Буш К. А. Специфіка прояву політичної свідомості сучасної української молоді. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. Київ, 2013. Вип. 12. С. 103–110.
6. Калиновський Ю. Демократизація політикоправової свідомості українства як фактор зміцнення українсько-польського співробітництва. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. Житомир–Київ–Краків, 2012. Вип. 2. С. 163–166.
7. Мельник А.І. Модернізація України: єдність теорії і практики. *Гілея*. 2010. Вип. 36. С. 303–310.
8. Ставлення українців до влади під час повномасштабної війни (лютий 2022 р.). *Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва*. URL: <https://dif.org.ua/article/stavlennya-ukraintsiv-do-vladi-pid-chas-povnomasshtabnoi-viyni> (дата звернення: 13.07.2023).

В. Пахолок – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та публічного управління, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Російська військова агресія в Україні як складова глобальних безпекових ризиків

Оцінка масштабів політико-безпекових ризиків у сучасному світі, значною мірою визначаються не лише їхньою реальною значимістю, а й способом висвітлення в засобах масової інформації. Специфіка політичної суб'єктності масмедіа полягає в тому, що вони можуть не взаємодіючи з традиційними суспільними та політичними інститутами, такими як держава, політичні партії, громадські об'єднання, релігійні громади тощо, безпосередньо контактувати з реципієнтами. В демократичній державі такі можливості засобів масової інформації дозволяють їх визначати символічно «четвертою гілкою» влади.

В умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій вплив ЗМІ не обмежується кордонами національних держав та може поширюватися далеко за їхні межі. Потенційні комунікаційні можливості певних ЗМІ істотно різняться і часто залежать від іміджу видання. Серед найбільш рейтингових світових видань варто відзначити амери-

канські журнали та газети «*Time*», «*The Politico*», «*The Washington Post*», «*Newsweek*» та ін. Експертні висновки, що публікуються у таких виданнях, є об'єктом посиленого інтересу серед читачів і часто передруковуються національними ЗМІ.

Джерельною основою нашого дослідження є рубрика журналу *Time* «Топ 10 глобальних загроз наступного року», яка готується за матеріалами аналітико-консалтингової фірми *Eurasia Group* [1].

Дослідження охоплює хронологічні межі 2014–2024 рр., що зумовлено часом російської військової агресією проти України.

У передмові статті «Топ-10 геополітичних ризиків 2015 року» автори публікації, зауважуючи на динамізмі світового політичного процесу, зазначають – «в Україні громадянський конфлікт» [2]. Така подача інформації, коли анексія частини території України Російською Федерацією називається конфліктом, вказує на відсутність розуміння суті проблеми.

Перелік десяти глобальних загроз на 2015 р. очолила Європа з її внутрішнім тертям. В контексті безпеки Європи згадується й «обурена Росія». Друге місце в рейтингу загроз посідає сама РФ яка «продовжуватиме тиснути на Україну» оскільки «санкції та зниження цін на нафту послабили Росію настільки, щоб розлютити президента Володимира Путіна, але недостатньо, щоб стримати його дії» [2].

У топі глобальних викликів на 2016 р. Україна згадувалася у першому номері загроз «Просівший альянс». Зауважувалося на кризі трансатлантичного партнерства, яка стала рекордною за останні десятиліття, та характеризувалася відходом США від активної ролі у вирішенні пріоритетів Європи. Серед основних проблем Європи визначалася й російська інтервенція в Україні та конфлікт у Сирії. При чому, підкреслювався конфлікт саме на Близькому Сході [3]. Україна фігурувала і у виклику № 7 «Непередбачувані лідери», тобто, відомі своєю нестабільною поведінкою. Четвірку таких лідерів очолював Володимир Путін за ним Реджеп Таїп Ердоган, Мохаммед бін Салман і заключний – Президент Петро Порошенко.

Основна проблема наростання інтенсивності конфліктів у світі вбачалася в нездатності і небажанні США та Європи запропонувати глобальне лідерство, чим можуть скористатися не демократичні держави.

У переліку викликів на 2017 р. Україна безпосередньо не фігурувала, однак виклик № 1 «Непередбачувана Америка» опосередковано її стосувався. Суть виклику полягала в зміні зовнішньополітичного курсу США та втраті міжнародного впливу інституції під її керівництвом. А цим могли б скористатися «такі суперники, як Китай і навіть Росія» [4].

Основною передумовою десяти найбільших ризиків на 2018 р. визначався ризик «геополітичної депресії» зумовлений зниженням легітимності ліберальної демократії до рекордно низького після Другої світової війни [5]. Проблеми в Україні не потрапили у десятку найгостріших.

Головна теза загроз на 2019 р. – «ми на шляху до серйозних довгострокових проблем». У 2019 р. Україна вперше окремим пунктом під № 9 потрапила до списку глобальних викликів. Міжнародні експерти визначили, що В. Путін не піде на компроміс щодо України. Він хоче мати вирішальне слово щодо майбутнього України, однак, «конфлікт може жити власним життям» [6].

На 2020 р. експерти не передбачали вагомій ролі українського фактору у розвитку глобальних ризиків [7]. Такі ж прогнози робилися на наступний 2021 р. [8].

У топі глобальних ризиків 2022 р. знову з'являється Україна, в контексті агресивної політики РФ. Експерти визначали, що нарощування російських військ поблизу України спричинило ширшу конфронтацію щодо архітектури безпеки Європи. Вимоги В. Путіна – в безпекових поступках *NATO* та його не розширення на схід. Але велика угода визначалася малоімовірною [9].

«Розбійна Росія» очолила список глобальних загроз на 2023 р. Експерти припускали, що загнана в кут РФ перетвориться з глобального гравця на найнебезпечнішу країну-ізгой у світі, яка стане серйозною та всеосяжною небезпекою для Європи, США та за їх межами. Атаки на українську інфраструктуру триватимуть. «Коротше кажучи, Росія-ізгой є загрозою глобальній безпеці, західним політичним системам, кіберсфері та продовольчій безпеці. Не кажучи вже про кожного мирного українця» [10].

У числі топ викликів на 2024 р. третю позицію визначено «Поділена Україна». На думку експертів вторгнення РФ в Україну залишається історичною невдачею. Цього року Україна буде де-факто

розділена, і РФ тепер має ініціативу на полі бою та матеріальну перевагу. 2024 р. є переломним моментом у війні. Київ сильно постраждав від зменшення політичної та матеріальної підтримки Сполучених Штатів, і перспективи європейської допомоги лише трохи кращі. Київ піде на більші військові ризики, включаючи удари по більшій кількості цілей у РФ, що спровокує безпрецедентну відповідь з її боку та може втягнути НАТО в конфлікт [11].

Отже, російська військова агресія в Україні експертним середовищем розглядається як один з глобальних викликів. Водночас, слід зауважити на некоректній подачі суті військового конфлікту на першому році його перебігу. У читачів могло скластися враження про громадянський характер конфлікту, коли РФ подавалася суб'єктом тиску. Причиною такої позиції експертів не обов'язково мала бути непрофесійність експертів, а швидше неналежна інформаційна політика України в світі, не сформованість національних механізмів управління ризиками, недостатні дипломатичні зусилля держави, слабка культурна дипломатія. Російська військова агресія стосовно України прямо, або опосередковано фігурує в топі глобальних геополітичних викликів впродовж останніх п'яти років. Загалом слід відзначити й належну глибину розуміння суті проблеми.

Список використаних джерел

1. Politics first. URL: <https://www.eurasiagroup.net/our-story> (дата звернення: 18.03.2024).
2. These Are the Top 10 Geopolitical Risks of 2015. URL: <https://time.com/3652-421/geopolitical-risks-2015-ian-bremmer-eurasia-group/> (дата звернення: 18.03.2024).
3. These Are the Top 10 Risks to the World in 2016. URL: <https://time.com/4165973/ian-bremmer-risk-report-global/> (дата звернення: 18.03.2024).
4. These Are the Top 10 Risks to the World in 2017. URL: <https://time.com/4620424/ian-bremmer-risk-report-top-10-risks/> (дата звернення: 18.03.2024).
5. These Are the Top 10 Risks to the World in 2018. URL: <https://time.com/5083778/2018-top-risks-world/> (дата звернення: 18.03.2024).
6. These Are the Biggest Geopolitical Risks of 2019. URL: <https://time.com/5495546/eurasia-geopolitical-risks-2019-ian-bremmer/> (дата звернення: 18.03.2024).
7. The Top 10 Geopolitical Risks for the World in 2020. URL: <https://time.com/5758978/world-risks-2020/> (дата звернення: 18.03.2024).

8. The Top Risks for the World in 2021. URL: <https://time.com/5926597/top-global-risks-2021/> (дата звернення: 18.03.2024).
9. The Top 10 Global Risks of 2022. URL: <https://time.com/6132165/top-global-risks-2022/> (дата звернення: 18.03.2024).
10. The Top 10 Global Risks of 2023. URL: <https://time.com/6243988/top-global-risks-of-2023/> (дата звернення: 18.03.2024).
11. The Top 10 Global Risks for 2024. URL: <https://time.com/6552898/top-10-global-risks-for-2024/> (дата звернення: 18.03.2024).

А. Приходько – аспірант спеціальності «Політологія», Ужгородський національний університет

Особливості формування режиму неліберальної демократії в Угорщині

Типологія дефектних демократій, на думку вітчизняного політолога О. Романюка, передбачає їх розподіл на чотири субтипи:

- 1) ексклюзивна демократія (спричиняється пошкодженнями у виборчій системі та сфері політичних прав);
- 2) демократія з анклавом (виникає у разі пошкодження ефективності демократичного врядування в одному з сегментів суспільства);
- 3) неліберальна демократія (характеризується пошкодженням верховенства права);
- 4) делегативна демократія (порушення системи стримувань і противаг) [1, с. 119].

«Термін «неліберальні демократії» (нім. *illiberale Demokratie*, англ. *illiberal democracy*), – зазначає в своєму дослідженні І. Застава, – був введений американськими сходознавцями для позначення специфічних режимів нових індустріальних країн Південно-східної Азії, для яких (як пізніше для Тайваню і Південної Кореї) були характерні поєднання елементів формальної процедурної демократії і жорсткого авторитаризму» [2]. Нове відкриття цього терміну зробив у американський політолог Ф. Закарія, який у 1997 р. в статті «Виникнення неліберальних демократій» (журнал «*Foreign Affairs*») конята-